

De Heraut

van de

Gerreformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieaanvragen aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donderdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 5 Februari 1911. N°. 1727.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f .10. Abonnementen worden aangegane door het Bureau te Amsterdam, Bockhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f .20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f .12 per regel.

Van de Volëinding.

IV.

En ik zag eenen nieuwen hemel en eenen nieuwe aarde; want de eerste hemel en de eerste aarde was voorbijgegaan, en de zee was niet meer.
Openb. 21:1.

Het grondverschil tusschen de bestaanswijzen in den tijd en de bestaanswijzen in de eeuwigheid blijft, zoolang we in deze tijdelijke beëindiging leven, altoos moeilijk voor ons besef te vatten, en de beeldentaal kan ons op dit punt niet dan zeer zijdelings hulpe bieden. Ge kunt u een bloem denken, die als vol ontkloken bloem dagenlang pronkt. Dan was er eerst de kiem, waaruit de plant opschoot; die kiem ontwikkelde zich tot er stengel of twijg merkbaar werd; aan die twijg vormden zich de knopjes; die knopjes ontplooiden zich allengs; en eindelijk was de bloem er. Dit alles was alsoo de ontwikkeling in den tijd. En nu is het resultaat er; de bloem prijkt in haar schoonheid. Dat prijken van de bloem houdt niet zelden dagen en weken aan, en zelfs kunt ge zulk een bloem afsnijden van de plant en in een met water gevulde vaas bewaren, om er, gelijk met name bij de orchideeën, dagen lang van te genieten. Kon nu zulk een bloem in dien vol ontkloopen toestand duurzaam bewaard worden, zoo zoudt ge hiermee een beeld van het eeuwige voor u hebben. Het proces, waardoor de kiem zich steeds verder ontwikkelde, is dan afgevoerd ten einde toe. Het hoogste waartoe zulk een plant geraken kan, is bereikt. De bloem in volle pracht van heerlijkheid is er, en in die bloempracht is geen verdere ontwikkeling meer. Ze kan niet verder. Ze blijft wat ze is. En zoolang dit onverwelkt en ongeschonden stand houdt, beeldt de bloem u het eeuwige af. En ten onder gaat dit beeld van het eeuwige eerst, als na eenige dagen of weken het proces van den tijd weer hervat wordt, en de bloem in de vaas verwelkt en verdort. Dat is dan weer die werking van den tijd, omdat er verandering in het wezen van de bloem door komt; maar van het oogenblik der volle ontklooiing af tot op het oogenblik dat de eerste verwelking begon, hadt ge het beeld van het eeuwige voor u. Of wilt ge nog verder gaan, en van den bloem oop de vrucht doordringen, dan vindt ge bij meer dan één vrucht geheel hetzelfde. De één vrucht kan langer bewaard worden en blijft langer goed dan de andere. Een perzik blijft slechts zeer enkele dagen goed, de druiventros reeds veel langer, en het langst doet zich dit verschijnsel voor bij appels en bananen; maar lang of kort, het verschijnsel kan evenmin bij de vrucht als de bloem geloochend worden, dat ook de gerijpte vrucht, althans voor ons oog, enkele dagen, enkele weken, of zelfs maanden gaaf, goed en overaardert blijft. Ook voor die vrucht nu was het tijdsproces reeds begonnen in de werking van de zappen, die de wortel uit den grond opkroeg; zoo was het proces door de stammen en takken gekomen; aan die takken hadden zich de knoppen of uitbottels gezet; deze waren allengs ontkloken; nu bloeide de twijg; uit dit bloeiend zette zich de vruchtknop; en uit dien knop of uitbottel zwol zeer langzaam allengs de vrucht aan, tot de volle omvang bereikt was. Dit alles was derhalve voor die vrucht het proces in den tijd, met aldoor gestadige verandering. Maar nu komt ten slotte het oogenblik waarop de zwelling volëind is en ophoudt, en er vooreerst geen nieuwe verandering meer intreedt, althans niet voor ons oog. In dien tusschen-toestand nu, van het oogenblik af dat de rijpheid voltooid is en tot op het oogenblik dat de rotting in gaat treden, hebt ge dus ook in de vrucht het beeld van het eeuwige leven voor u, in zooverre ook hier de verandering van het wezen eerst steeds doorging, toen opheid, en er hierna een blijvende toestand intrad. Ten slotte gaat dit ook bij de vrucht evenals bij de prunkbloem wel in een periode van verrotting over, en valt hierdoor al de gelijkens met het eeuwige weer weg, maar in die korte tusschenperiode dat het proces zijn doel bereikt had en de volle rijpheid er was en het bederf nog toefde, spreekt toch het grondkenmerk van het eeuwige, t. w. de onveranderlijkheid van het wezen, ook hier. Niet natuurlijk voor den botanicus, die u zal aantoonen, dat er inwendig in de vrucht toch altoos wijziging plaats greep, maar hiermee rekent men in beeldspraak niet. Beeldspraak rekent alleen met den indruk dien wat we waarnemen op onze zintuigen maakt, en voor het bloote oog blijft de herfstvrucht soms vele wintermaanden steeds wat ze was.

Eerst nu door hierop te wijzen ontkomt men aan de onjuiste voorstelling, alsof in de eeuwigheid roerloze onbewegelijkheid aller creaturen deel zou zijn. Ook in het eeuwige is beweging, is verplaatsing, is een bezig zijn en dus ook een overgang van het één op het ander. En zoekt ge nu de tegenstelling tusschen den tijd en de eeuwigheid uitsluitend in de overgangen die den tijd kenmerken, en het niet wisselen der toestanden in het eeuwige, dan loopt uwe voorstelling vast, en zoudt ge wederom den tijd in de eeuwigheid indragen, gelijk niet weinigen het dan ook beproefd hebben. Daarom is het zoo noodzakelijk, het onderscheid niet te zoeken in de overgangen en bewegingen of daden, maar uitsluitend in het zich veranderen of gelijk blijven van het wezen. In dit wezen is er steeds verandering en wisseling in den tijd, maar een steeds zich onveranderlijk gelijk blijven in de eeuwigheid, en alleen zoo genomen en zoo verstaan, kan deze tegenstelling althans eenigermate worden toegelicht door het verschil dat ge ook bij bloem en vrucht vindt. Ook hier toch is eerst een periode dat het wezen (niet de natuur) gestadige verandering ondergaat, en daarop volgt een korte periode, waarin die verandering gestuit is, en waarin zowel de bloem als de vrucht, in haar wezen, zich gelijk blijft, totdat de verwelking of de verrotting insluipst; iets wat natuurlijk bij het eeuwige is uitgesloten.

De moeilijkheid voor ons besef om het eeuwige, en wat met het eeuwige saamhangt, te vatten, komt daaruit voort, dat wij, zoolang wij hier op aarde leven, bij onze waarneming, gewaarwording, voorstelling en gedachtenvorming, geen andere vormen ter onzer beschikking hebben dan die aan dit aardse, vergankelijk leven ontleend zijn. Deze vormen nu passen wel op hetgeen thans onze existentie is, maar ze passen niet op de bestaanswijzen die in de eeuwigheid ons deel zal zijn. Daardoor wordt bij het doordenken ons denken zelf zoo telkens verward en kan niet verder. Zoo hebben we een voorstelling van de ruimte, waarin we ademen, ons bewegen, en tegelijk alles om ons heen zich met ons beweegt. We ontvingen een indruk alsof die ruimte ten deele gevuld is, en ten deele ledig. Waar die ruimte gevuld en bezet is, kunnen we niet doordringen; waar die ruimte ledig is, gliuist ons oog tot in eindeloze verte door alles heen. In de vlakke voor ons uit gaat dit veel minder door, omdat de ronde vorm van onze aarde te weeg brengt, dat men zelfs van de hoogste duinen niet dan een betrekkelijk klein deel van het dan ronde oppervlak van den Oceaan kan overzien. In de hoogte daarentegen is het uitzicht in de ruimte schier eindeloos en grenzeloos, indien maar bij nachtelijk donker ons uit een oneindige verte een lichtende ster tegenfonkelt. Maar hoe eindeloos ver zulk een ster ook van ons afstaat, toch kan dit voor ons besef de ruimte als zoodanig nooit afsluiten. Achter en boven die verste starren stellen we ons onwilkeurig altoos nieuwe diepten en hoogten en ruimten voor. Het begrip van ruimte eindigt voor ons niet, ook al denken we aan tienmaal de hoogte, waarop de verste ster van ons afstaat; en ook al namen we dien afstand honderd, ja, duizend- en tienduizendmaal, nooit zou er voor ons besef een eind aan komen, want ook al waren er geen hemellichamen meer, ruimte, ledige ruimte zou er toch altoos, naar elsch van ons denken, moeten wezen, en tot in het oneindige zou die ruimte zich steeds voor ons besef blijven uitstrekken. Doch juist hieruit blijkt dat ook overtuigend, dat ons begrip van de ruimte niet juist kan zijn, en vanzelf dood loopt. We kunnen wel van het oneindige spreken, maar alle ontkenning van het eindige is zonder zin voor ons denkend verstand. Een stoffelijk, positief begrip is er nooit uit af te leiden. De geest verwacht zich hier in tegen spraak met zichzelf, en er blijkt uit, hoe weinig de denkvormen, die wij aan dit aardse aanzijn ontleenen, geschikt zijn, om ons tot een klare voorstelling te leiden van wat het eeuwige zijn uitmaakt. Ons denken is nu eenmaal niet anders. We kunnen in geen anderen vorm denken. We zijn in dit leven aan dien bepaalden vorm van denken gebonden. Maar zoo niet pogen we met dezen vorm van ons denken in het eeuwige over te gaan, of aanstonds voelen we dat we struikelen, en ten slotte in tegenspraak met ons zelf denken. Het is daarom evenzo onjuist, wat meer dan één wijsgeer beweerd heeft, dat er eigenlijk geen ruimte bestaat en dat die ruimte slechts een verbeelding van onzen geest is. Er bestaat wel waarlijk ruimte, en het is ons zelfs mogelijk ze volstrekt lichtdelig te verkrijgen. Maar wel hangt onze voorstelling van de ruimte zoo rechtstreeks saam met de vormen van ons denken, die wij aan ons

aardsche bestaan ontleenen, dat ze ons in den steek laten, zoodra we uit dit eindige in het oneindige willen overgaan.

Van het begrip van oorzaak geldt hetzelfde. Ons denken laat ons niet toe iets, wat dan ook, in te denken tot op zijn oorsprong, zonder dat we aanstonds voor het begrip van oorzaak komen te staan, en er door de klemmende kracht van dat begrip altoos weer toe gedwongen worden, om achter die oorzaak weer de oorzaak van die oorzaak te zoeken, en het is niet het minst door dien innerlijken drang van onzen geest, dat de Evolutietheorie een tijdlang zoo ongemeen opgang maakte. Dank toch zij die Evolutietheorie, waande men de oorzaak van alle verschijnselen te kunnen herleiden tot een atoom, van die atoom ging men terug op de loon, en in die eeuwige loon zou het begin en uitgangspunt van alle stof, van alle kracht, ja zelfs van alle geest verborgen zijn geweest. Toch voelde men al spoedig, dat 't niets dan zelfbedrog was, zoo men nu waande het heelal in zijn oorsprong verklaard te hebben. Immers, aangenomen al, dat metterdaad alle organisch leven uit de cel opkwam, de cel uit de atoom, en de atoom uit de loon, en dat in de loon zich de electronen verdrongen, daarmee wasmen nog geen stap verder. Ook zoo bleef het nog altoos een open vraag, van waar en hoe nu die electronen, ionen, atomen en cellen er gekomen waren, hoe en op wat manier ze die schuilende krachten in zich verbergen konden, en waar de macht, de denkende macht was, die deze kleinste deeltjes zoo voortgebracht en zoo begiftigd had, dat heel ons heelal er uit had kunnen opkomen. Evenals zoo straks het begrip van ruimte, dringt ook hier het begrip van oorzaak ons een weg op, die ten slotte niet anders kan dan doodloopen. Voor ons loopt die weg tot zijn einde in de belijdenis van Gods almacht, en we erkennen dat uit Hem aller dingen begin en aanvang was en dat uit Hem al wat de kracht of het vermogen in die dingen is, werkt. Maar natuurlijk komt dit begrip van oorzaak en gevolg hiermede niet tot ruste. Eensicht toch ons weten, dat al wat bestaat een oorzaak hebbe, dan kan ons weten ook bij de belijdenis van Gods Almacht niet staan blijven, en moet men wel de vraag stellen: Vanwaar is God, of wilt ge, waar is de oorzaak waaruit we ons het bestaan van God verklaren? Een uiteraard onzinnige vraag, omdat bij God naar een oorzaak te vragen, die ons verklaren zou hoe Hij ontstond en bestond, niet anders dan volstrekte Godloochening zou zijn. Maar een vraag die niettemin voor ons denken rechtstreeks uit het allesbeheerschend begrip van oorzaak en gevolg voortvloeit, zoodat ook hier niet anders kan worden vastgesteld, dan dat de weg, die ons dit begrip ontsluit, nogmaals doodloopt, en zichzelf in zijn consequentie veroordeelt. En ook hier nu is dit alleen daaruit te verklaren, dat onze denkvorm, dat het begrip van oorzaak en gevolg noodzakelijkerwijs door ons aan dit aardse ontleend is, en ons daarom begeeft, zoodra we in het eeuwige met ons denken willen doordringen. Het kan daarom niet de minste verwondering baren, dat wij, in den tijd levende, en aan den tijd onzen denkvorm ontleende, buiten staat zijn, het eeuwige in zijn eigenlijken wezen te tasten en te doordringen. Het blijft bij wat de apostel bezeugt: „Hier kennen we nog maar ten deele, maar eens zullen we kennen gelijk we gekend zijn." d. i. naar den maatstaf niet van dit aardse en tijdelijke, maar naar den maatstaf van het hemelsche en eeuwige, besellen gelijk dit door het: „gelijk wij gekend zijn" zoo treffend juist wordt uitgedrukt.

Onder dit voorbehoud echter kunnen we ons zeer wel de volëinding van het Scheppingswerk Gods indenken, mits we ons er maar voor wachten, om hierbij zoo goed als uitsluitend aan den mensch te denken, en onder voorbehoud, dat we 't verstaan, hoe de volëinding bedoeld wordt van heel de Schepping Gods in zijn onmetelijk heelal. Begaat ge de fout om zoo goed als uitsluitend aan den mensch te denken, dan trekt zich vanzelf heel uw gedachtegang saam om hetgeen de genade deed om zonde en vloek te overwinnen. Dit bepaalt dan vanzelf uw blik tot deze aarde waarop wij wonen, en dan komt het in uw voorstelling zoo te staan, alsof buiten deze aarde, in heel Gods schepping, alles bleef gelijk het was, en alsof er uitsluitend op en met opzicht tot deze aarde een alomvattende verandering zou plaats grijpen. En dit nu wordt door de Schrift ten stelligste weersproken. We vernemen toch, dat er ook in zoon en maan, ja in geheel de starrenwereld een magtige verandering zal plaats grijpen, en dat zelfs de wisseling van dag en nacht een einde zal nemen, in het nieuwe Jeruzalem is het

altoos licht, maar zoo dat dit licht niet meer wordt uitgestraald door de zon, noch door de maan, maar op zulk een wijze, dat God zelf haar licht zal zijn. Het staat er met zoveel woorden: „En de stad behoort de zon en de maan niet, dat ze in haar zonden schijnen, want de heerlijkheid Gods heeft haar verlicht en het Lam is haar kaars". En nogmaals in Openbaringen 22:5: „En aldaar zal geen nacht meer zijn, en zij zullen geen kaars noch licht der zon van noode hebben, want de Heere God verlicht hen". Een terugkeer alsoo tot den aanvang van den eersten dag, toen God zeide: „Daar zij licht", zonder dat er van het licht der zon of der maan, dat eerst met den vierden dag begon uit te stralen, nog sprake was. Zonder hierop vooralsnog nader in te gaan, blijkt dan toch, dat in de gebeurtenissen van het laatste der dagen, niet alleen onze aarde, maar ook heel het firmament begrepen is.

De fout is ook hier maar, dat men over Gods Almachtigheid veel te gering denkt, en ook de verhouding van onze aarde tot het heelal kleedt in een denkvorm, dien we wederom aan dit aardse leven ontleenen. Naar dien denkvorm toch is deze onze aarde niet anders dan een kleine, onbeduidende planeet in één zonnestelsel, en ware het de dwaasheid ten top gevoerd, zoo we in deze kleine planeet het eigenlijk middelpunt van gansch Gods Schepping zagen. Nu laten we de eigen betekenis van het firmament en van het talloos tal van starren die in dit firmament schitteren, voor 't oogenblik geheel ter zijde. Hierin toch liggen raadselen, die 't ons niet gegeven is, te kunnen oplossen. Maar het ene feit, dat op deze wereld het menschelijk geslacht leeft, en dat God zelf zich in Christus met dit menschelijk geslacht vereenigd heeft, geeft voor wie geestelijk oordeelt, toch de zekerheid, dat deze kleine wereld in het groot en mateloos heelal een geheel eenige plaats inneemt. We lezen wel van engelen, die elders hun woonstede hebben, en in den beginne is de mensch wel een weinig minder dan die engelen gemaakt, maar de afloop en het einde is toch, dat de mensch ook boven die engelen zelfs in rangorde verheven wordt, en dat we lezen hoe de gezaligden tot zelfs de engelen vordelen zullen. Zon, maan en sterren worden in de Schrift ons dan ook voorgesteld als dienende deze aarde, en dienende op die aarde den mensch, en als het einde komt en de heerlijkheid ingaat, ondergaat ook het firmament, naar luid der Schrift, al die diep ingrijpende veranderingen, die door de toekomende heerlijkheid worden geëischt. Er is alsoo geen sprake van, dat we bij de Volëinding alleen met den mensch zouden te rekenen hebben; we hebben minstens evenzoo te rekenen met heel deze wereld waarover de mensch als Koning was aangesteld, en ten slotte evenzoo met al wat buiten deze aarde in Gen. 1:1 wordt aangeduid door het begrip hemel. „In den beginne schiep God den hemel en de aarde", heet het daar, en in tegenstelling hiermede lezen we in Openb. 21:1: „En ik zag eenen nieuwen hemel en eenen nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan." Zelfs al had men dit nu te verstaan aan een algeheele tentdoening van de eerste schepping, en van het scheppen opnieuw en nogmaals van een tweeden hemel en een tweede aarde, zoo zou dit voor wie aan Gods Almacht geloof, in niets te wonderbaar zijn. Indien ge waarachtiglijk en oprechtelijk gelooft en beijdt, dat God Almachtig door één woord van zijn Majesteit, als met een wenk van zijn Almacht, op eenmaal heel deze aarde en heel het firmament, waarvan eerst niets bestond, tot het volle aanzijn heeft geroepen, dan volgt hier vanzelf uit, dat ge niet anders kunt of moogt oordeelen, of diezelfde God zou evenzoo op eenmaal door zijn machtword al dit bestaande te niet kunnen doen, en tegelijkdoor een geheel nieuwe schepping een geheel andere aarde en een geheel nieuw firmament in het leven kunnen roepen. In niets zou dit ongeloflijker of wonderbaarder zijn, dan de eerste Schepping. Het zou beide malen een gelijke openbaring van Gods Almacht wezen. De eerste maal in niets meer noch minder dan de tweede maal. Zelfs nu niets Gods Almacht beletten om daarna nogmaals evenzoo te doen, en ook die tweede schepping door een derde, nogmaals geheel nieuwe schepping te vervangen. Van geheel de bekrompen voorstelling, alsof alleen deze onze wereld, als gevolg van zonde en vloek, een verandering had te ondergaan, en alsof de onmetelijke starrenwereld in zich zelve vaststond en onveranderlijk of overdelbaar ware, hebben we ons daarom te ontdoen. Het is de dwaasheid zeive, zich in te beelden dat het firmament aan Gods Almacht ooit paal en perk zou stellen. Zijn geheele volken voor God als een stofken aan de weegschaal en als een druppel aan den emmer dan kan

ook het gansch heelal, voor God gerekend, niet anders dan een ademtocht van zijn Almacht zijn.

Maar al ware zulk een vernietiging van hemel en aarde op zich zelf zeer wel denkbaar, en al zou Gods Almacht in niets te kort schieten om daarna een tweeden hemel en een tweede aarde tot aanzijn te roepen, toch zou dit geen Volëinding zijn. En al spreekt de Schrift dan ook van een nieuwe aarde met eenen nieuwen hemel, heel de Schrift door blijkt het toch overvloedig, dat hiermee niet anders bedoeld is, dan dat en hemel en aarde een nieuwen vorm van existentie zullen erlangen. Ze zullen niet vernietigd en door een andere aarde en een anderen hemel vervangen worden, maar ze zullen uit een lageren staat tot een hooger staat worden opgeheven. En gelijk een akkerveld, dat in den winter dor en verlaten lag, straks, als de zon haar wonderen heeft gedaan, ruischen en bloeien zal door wat er op wies, zoo zal ook de overgang uit dezen toestand in den toekomenden zijn. Vergeleken met wat nu bestaat, zal de nieuwe staat van zaken zijn uitdrukking vinden in het rijke woord van heerlijkheid.

Het begrip van Volëinding onderstelt alsoo: 1°. dat in de ure der Schepping hemel en aarde geschapen zijn in een voorloopen toestand; 2°. dat deze voorloopen toestand er op berekend was, om zich tot hooger te ontwikkelen; 3°. dat deze ontwikkeling een proces van eeuwen zou vorderen; en dan 4°. dat als die periode was afgeloopen en zou volëind zijn, er uit deze aarde en uit diesen hemel een volheerlijk resultaat als einduitkomst zou geboren worden. Dit nu onderstelt bij Hem die deze aarde en diesen hemel schiep, een vooropstaand plan, een onveranderlijk raadsel, een eeuwig voornemen. In dit Goddelijk plan lag vast, wat de einduitkomst in de volëinding zou zijn. En om die einduitkomst te doen geworden, moest in den eersten aanvang die aarde en die hemel zoo zijn geschapen, dat ze in zich droegen desubstantie, de krachten en de ordening van deze krachten, die bij ongestoord verloop van zelve en uit den aanvang der dingen de volëinding zou doen voortkomen. Doch hieruit volgt dan ook, dat die Volëinding volstrekt niet alleen op den mensch, en zelfs volstrekt niet alleen op deze aarde doelt, maar dat die Volëinding zal moeten brengen de volkomen openbaring van al wat er in diesen hemel en in deze aarde, en zoo mede ook in den mensch eerst als kracht, slap, en eerst na afloop van het ontwikkelingsproces zich in heerlijkheid zou vertoonen. Nooit mag ons egoïsme die Volëinding daarom tot den mensch beperken, noch ook ze bepalen tot deze aarde. Het gansch heelal is één samenstel, waarvan de deelen onderling saamhangen. Geheel dit samenstel doorloopt in het onderling verband van zijn deelen het proces van ontwikkeling, en in de volëinding zal het geheel dit samenstel van het heelal zijn, dat in zijn volle heerlijkheid opbloeit voor Gods aangezicht.

Doch dan strekt zich dit ook op onze aarde tot alles uit, en volstrekt niet alleen tot den mensch, alsof al het overige in en op deze aarde onverschillig en bijkomstig ware. De mensch is op deze aarde aangelegd, maar ook die aarde is aangelegd op den mensch. Zelfs gaat deze stoffelijke wereld met den mensch op en neder. Waar de mensch niet kwam is verwoest, waar de mensch optrad, is heel het aanzijn van deze aarde door den mensch veranderd. Vergelijk Europa maar met geheele streken van Azië en Afrika. En nu gaat de Schrift nog verder en toont ons hoe zelfs de grondstoffen, die onze aarde saamstellen, veranderen kunnen. Wat nu steen en aarde is kan worden omgezet in louter keurgesteente, en daarom is het van belang er op te letten, hoe in het nieuwe Jeruzalem gesproken wordt van edelgesteenten, die heel den bouw vormen. Van aarde, van ijzer, van koper is geen sprake meer. Het is alles goud en keurgesteente geworden. En niets dan de Almacht Gods is noodig, om de stoffen die deze wereld saamstellen, in zulk een veel heerlijker vorm om te zetten. Reeds de scheikunde, voor zoover wij die kennen, levert er gegevens in eersten aanleg voor. Zelfs kan gezegd dat ook de plantenwereld hierin deelen zal. Niet deze onze plantenwereld blijft, maar er komt een nieuwe, veel rijker plantenwereld, met vruchten elke maand. En zoo ge u afvraagt wat het bedoeld, dat in de heilige openbaringen bij Ezechiel en Johannes zoo telkens van Cherubijnen d. i. van diergestalten gesproken wordt, zoo valt ook hier het vreemde van weg zoo ge de mogelijkheid indenkt, dat ook op de nieuwe aarde de rijke dierenwereld haar vertegenwoordiging zal vinden, zij 't al in gansch anderen vorm, dan waarin wij die kennen. Dit althans staat vast, dat heel de Openbaring er op wijst,

hoe niets verloren gaat, hoe alles zijn bestemming heeft, en hoe 't al vatbaar is, om in zijn voleinding een nieuwen vorm, een vorm van waarachtige heerlijkheid aan te nemen, die alles overtreffen zal wat wij hier in dit leven op aarde hebben gekend, gezien, en bewonderd in het genieten.

Dr. A. K.

„Gerocht, ... maar niet gebonden“.

In die dagen en te dien tijde, spreekt de HEERE, zal Israël ongerechtigheid gezocht worden, maar zij zal er niet zijn, en de sonden van Juda, maar zullen niet gevonden worden; want Ik zal ze dengene vergeven, dien Ik zal doen overblijven.

Jeremia 50 : 20.

Wie zoekt hier? wie vindt niet? en van wat zoeken is hier sprake?

En dan luidt het antwoord: De zoekers is satan; die niet vindt is de verklager der broeders; en wat satan zoekt en niet vindt, is uw schuld, uw sonde, die u doemwaardig maakt voor God.

Bij Jeremia is dit toegepast op Israël, maar Israël neemt daar de plaats in van het volk van God, en wat de profetie aan Israël betuigt, is ook nu tot 't Heeren volk gesegd, zoals de Kantscheekenaar het dan ook uitlegt. Israël was diep schuldig; Israël had zich jegens zijn God op 't zwaarst vergrepen; de grimmigheid des Heeren was tegen zijn volk ontbrand; van de heilige erve was het verbanen; zijn tempel lag in puin; Jeruzalem was een steenhoop; Juda een wildernis geworden. Alles gaf den indruk alsof 't met Israël uit zou zijn, uit om zijn ongerechtigheid.

Doch nu speelt door de profetie van Gods toorn altoos weer de profetie van genade heen. Het overblijfsel zal wederkeren; er zal een rijkdom opschieten uit den afgehouwen tronk van Israël; de dag van glorie zal eens weer doorbreken, en Jehovah weer groot in zijn heilige zijn. En dit juist wekt in satan ergernis en wrevel op. Dit sard en tergt hem in zijn demonisch bedoelen. En nu zet hij 't proces van Gods heiligheid tegen Israels ongerechtigheid op.

Hij zelf had Israël tot die ongerechtigheid verlost. Israels afval van zijn God was zijn werk. Hoe dieper die breuke tussen God en Israël werd, hoe voller zijn triomfdeschelde. Het was de overwinning van het rijk der duisternis op het Koninkrijk van 't licht. En toen eindelijk de toorn Gods tegen zijn volk ontbrandde, en de tempel viel, en zoals Jeremia het aanduidt, de draak van Babel Gods volk verslond, scheen voor goed de zake Gods onder te liggen. Eerst lag ze onder in het Paradijs, en toen herstelde ze zich wel weer in de roeping van Abraham en door Israels uittocht uit Egypte, maar ook dit was nu verijdeld. Israël bestond niet meer als natie. Jeruzalem was van het aardrijk weggevaagd. Van een volk Gods was geen sprake meer. En satan's triomf scheen volkomen.

Die triomf nu zou hem niet opnieuw afhandig worden gemaakt, en daarom werpt hij nu 't proces op Gods heiligheid. Hij weet dat God naar recht doet. En naar recht kon die heilige God Israël niet weer aanstellen. Immers de ongerechtigheid van Gods volk was als een wassende stroom buiten zijn oeveren getreden. Israël zouwerde onder zijn doem en onder dien doem moest het blijven.

Zoo werd het proces opgezet, maar nu moest de Verklager ook het bewijs voortbrengen. Zijn aanklacht berust op Israël's ongerechtigheid, op Israël's schuld, op Israël's sonde. Die ongerechtigheid, die sonde moest dus in Gods vreeschaar voorgelegd. Ze mochten niet enkel bevestigd, maar moesten bevestigd worden. En toen, zegt de Heere, ging satan Israels ongerechtigheid zoeken, maar ze was er niet, en hij zocht de zonden van Juda, doch ze werden niet door hem gevonden. En dat waarom niet? Omdat, zoo voegt de Heere zelf er bij, omdat Ik ze aan het overblijfsel dat wederkeert, vergeven heb, omdat Ik als een heilig God nochtans de verzoening voor mijn volk gevonden heb.

Aldus gold het voor Israël, en juist zoo en niet anders geldt het voor 't Heeren volk, voor al Gods kinderen ook nu, en nooit rijker kan de heerlijkheid van het Kruis op uw ziel aandringen, dan door dit woord ook op u zelf toe te passen. Satan wil ook u weer uit de genade doen uitvallen. Daarom wil hij ook u bij den heiligen God aanklagen. Om dit te kunnen doen, zoekt hij naar uw ongerechtigheid, om die als aanklacht tegen u in Gods heilige weegschaal te leggen. Maar hier nu is het mysterie der Verzoening. Satan zoekt uw ongerechtigheid, maar vindt ze niet meer; ze was er, maar ze is nietiggedaan; ze rees bergenhoog tegen u op, maar ze wordt niet meer gevonden.

Just wat u Catechismus belijdt, als hij van het Geloof zegt, dat het den geloovigen is, als had hij nooit sonde gekend of gedaan, ja als had hij 't zelf al volbracht, wat Christus voor hem volbracht heeft. De algehele, de volkomene, de volstrekte rechtvaardiging door het geloof.

Toch tekent dit hier Jeremia nog scherper af, door den verleider, den verklager van Gods volk er persoonlijk in te laten optreden. Niet te veel moet ge in uw gedachten met het rijk van den Boose bezig zijn. Zij ge Gods kind, dan zij uw wandel in de hemelen, en niet in de onheilige sfeer der demonische wereld. Maar één ding zult ge toch verstaan, en dat is, dat niemand anders dan satan, reeds van uw geboorte af, het er op toe heeft gelegd om u van uw God af te houden, en aan uw God te onttrekken. Bij elke sonde waarin ge vielt, sluistert satan bij zich zelf: Zoo gaat 't goed!, en bij elke ongerechtigheid waartoe ge verleid wordt, jubelen de demonen: Die man, die vrouw is ons! En daarom zult ge 't verstaan en weten, dat er om uw ziel een kamp door satan tegen God is aangegaan, en dat ge de genade van uw Ontfermer nooit tot op den bodem kunt peilen, zoo ge op het proces dat satan bij God tegen u instelt, geen acht slaat. Immers in dit proces is 't of satan tegen God zegt: Ik, satan, zou de ongerechtigheid kunnen kwijtschelden, maar Gij, grootmachtig God, kunt dit niet, want Gij zijt heilig, en uw heiligheid belet het u. Uw heiligheid staat aan uw ontferming in den weg.

En als die heilige God dan één voor één zijn kinderen voorbrengt, geeft Hij aan satan last en verlot, om de ongerechtigheid van dit zijn kind op te zoeken en op te speuren, en na te voreken als hij kan. En dan is hierin de triomf der genade, dat satan dit niet kan. Dat

de ongerechtigheid van Gods kinderen volkomen is teniet gedaan. Dat ze wel door satan gezocht, maar niet gevonden wordt; dat satan ze wel naspeurt, maar dat ze er niet meer is. En hierin nu is de jubel der Verzoening, dat ze zoo radicaal uw schuld, uw sonde, uw ongerechtigheid te niet deed, dat zelfs satan ze niet meer kan vinden.

De jubel van het Kruis!

Van de vrijgekochte slavin zegt het verhaal, dat ze boven op een heuvel klom, en daar van niemand dan haar God beluisterd, eindelijk, eindelijk dien éénen klank uitroeg: *I'm redeemed, I'm redeemed, I'm redeemed.* Merk on ze niet uitbrengen, maar dien éénen zieklank zong ze, zolang ze adem had, in de gewelven het lichte ruit in. „Ik ben verlost, Ik ben verlost, Ik ben verlost, en altoos weer: Ik ben verlost“.

En zoo ook moet 't bij Gods kinderen zijn, ook bij u zoo ge waarachtig weet Gods kind, een verlost, een vrijgekochte, een verzoende te zijn.

Daarom gaat, wat velen helaas doen, het altoos terugdenken aan uw vroegere zonden en aan uw vroeger ongeloof, zoo tegen Gods liefde in. Dat wroeten in uw verleden, om uw zonden te herdenken, is satans empoel, niet het uwe. Nu ge weet dat God uw zonden achter Zijn rug heeft geworpen, en uw ongerechtigheid niet meer gedenkt, zult ook gij voortuit en niet achterwaarts gluren. Als ge dit toch doet, is 't altoos weer een ritselen van het ongeloof aan de deur van uw hart. Eens in de ure uwer bekeering heeft de last uwer sonde u ten doode neergedrukt. En dit moest, opdat ge aan het licht van dien last het overwicht zoudt afnemen van de genade, die Christus aan zijn Kruis voor u verwierf. Maar nadat ge eenmaal bij het Kruis uw schuld u van de schouders hebt gevoelen afglijden, moet ge het wroeten daarin aan satan overlaten, en zelf als kind van God in niets anders inleven dan in den rijkdom der Verzoening. Laat satan uit uw verleden telkens weer uw schuld opdelen, voor al wat hij uit dit verleden te voorschijn haalt, stelt de heilige God altoos weer een overwicht van wat Christus voor u verwierf, en satan houdt niets over. Hij zoekt, maar het wordt niet gevonden. Hij speurt na, maar het is er niet meer. En op het Kruis van Golgotha staat al altoos weer het swaard, waarmee hij u wonden wil, bot.

Dat is satan's empoel, niet het uwe. Gij zijt gereinigd, als sneeuw die versch op het aardrijk nederviel. Gij zijt gewassen in het bloed van uw Heiland. Geen smet, geen vlek leeft u meer aan. Niets, niets hebt gij zelf met uw sondig verleden meer uitstaande. Dat sondig verleden is weg. Het bestaat niet meer. Het is als in de diepte der zee geworpen. Wat ge nu hebt, is niets dan Jezus. De Heilige in wien ge zijt opgenomen, in wien ge zijt ingelijfd. Het staat nu zoo met u, als hadt ge nooit sonde gehad of gedaan, ja, als hadt ge Gods heiligen wil zoo stiptelijk en zoo volkomenlijk volbracht, als Christus 't al volbracht voor u.

Al dat terugdenken aan, en terugleven in uw vroegere sonde is weer met uw witte kleed der verzoening u dicht bij het alid der zoede wagen, en maar al te dikwijls is in dat terugdenken aan vroegere sonde een passie van het sondige hart weer wakker geworden. Ge moet 't van u afstooten, zoals ge u een giftigen adder van den arm zoudt slingeren. Er moet haat tegen dat sondige verleden in u zijn, en wat ge haat, stoot ge van u af.

En wat leert nu de zielsverlanger? Immers dit, dat al zulk terugdenken aan, al zulk weer optoeken van uw eigen ongerechtigheid juist dan weer in u opkomt, als ge weer uitlijdt, als ge weer toegeeft, en weer uw God verlaat. En daarom is er voor Gods kind maar één verplichting. Vlied alle sonde, haat alle ongerechtigheid. Denk aan uw sondig verleden niet meer. Leef in Jezus. Leef dicht bij uw God. Laat het heilige u bekoren. Geniet van de volheid der Verzoening. Drink uit den beker der Verlossing het levensvocht met volle teugen in. Laat het zoeken van uw vroegere ongerechtigheid aan satan over, hij vindt ze toch niet. Laat satan in de schuld van uw verleden wroeten, ze zal er toch niet zijn. En gij, blijf in aanbidding, leef in de genade, en zij er maar één toon die eindelijk u uit uw hart opklinkt, de toon van eeuwigen dank voor wat God in zijn Ontferming en in de offerande zijns Zoons ook voor u gedaan heeft.

Dr. A. K.

Amsterdam, 3 Februari 1911.

Naar de Indische Gids mededeelde, is in Indië een Universiteitsvereniging opgericht, met het doel op Java een eigen Universiteit te stichten. In het bestuur dezer vereniging heeft men zeer verschillende elementen saamgebracht; men vindt er naast, enkele liberale heeren ook den Gereformeerden predikant van Batavia, Dr. D. J. B. Wiers; het hoofd van de Broederschool te Weltevreden pater Coelestinus, en voorts nog enkele Javanen en Chinezen, waarvan het niet blijkt, of ze Christen dan wel heiden zijn.

Wat deze heeren van zoo uiteenlopende richting bewoog voor dit doel de handen ineen te slaan, is de overtuiging, dat voor de ontwikkeling van land en volk in Indië de oprichting eener eigen Universiteit noodig is. Thans kunnen slechts enkele meer gegoeide jongelui naar Europa gaan, om daar te studeren; maar voor de meeste ouders zijn de kosten te hoog en hun zonen blijven daarom van hooger onderwijs verstoken. Daarom willen deze heeren in Indië zelf een Universiteit oprichten, waar de gelegenheid geboden zal worden om te studeren. De vrees, dat Indië daardoor niet genoeg jongelui zal opleveren, wordt door hen hersenschimmig genoemd. Uit het feit, dat men ook Javanen en Chinezen in het bestuur koos, schijnt te blijken, dat deze Universiteit ook voor de inlandsche bevolking dienst zal moeten doen.

Nu is het zeker te waardeerden, dat men in Indië voor de hooger ontwikkeling zorgen wil, en er spreekt uit dit plan een idealisme, dat weldadig aandoet. Niet alleen voor de Europeesche bevolking, maar evenzeer voor de inlandsche zou zulk een Universiteit een zegen kunnen wezen. Om mogelijk is de uitvoering van dit plan dan ook niet. Engeland heeft in dit opzicht ons een goed voorbeeld gegeven en in zijn verschillende koloniale Universiteiten opgericht. Zoo heeft Zuid-Afrika een eigen

Universiteit te Kaapstad; zoo vindt men in Australië drie Universiteiten, in Engelsch Indië vijf en in Canada zelfs veertien. En al zijn deze Universiteiten zeker niet op één lijn te stellen met wat wij onder een Universiteit verstaan, ze bieden toch de gelegenheid aan om examens af te leggen en graden te verkrijgen. Het voordeel van zulk een eigen Hoogeschool springt in het oog. Een Europeesche opvoeding moge aan de eene zijde groote voordeelen aanbieden, vooral om den band met het moederland vast te houden, maar aan de andere zijde staan tegenover een studie in Europa zulke groote bezwaren, niet alleen van finantielen aard, dat we begrijpen, dat de ouders in onze Indische kolonien met blijdschap het openblik zouden begroeten, dat ook in ons Indië een eigen Universiteit verrees.

Uit dat oogenpunt bezien is het wel te begrijpen, dat het plan om Indië aan een eigen Universiteit te helpen, ook bij enkele Gereformeerde broeders op Java warme sympathie heeft gevonden en een hunner zelfs in het bestuur dezer Indische Universiteits Vereniging zitting heeft genomen.

Toch komt de vraag op, hoe onze Gereformeerde broeders in Indië zich de uitvoering van dit plan denken zonder daarbij in strijd te komen met onze Christelijken begrippen. Aan de oprichting van een Universiteit op, zeg desnoods, Christelijken grondslag kan kwalijk worden gedacht, wanneer men voor dit plan zelfs de medewerking van Javanen en Chinezen vraagt. Trouwens, wie Indië kent, zal wel geen oogenblik de hoop koesteren, dat de tijd thans reeds rijp zou zijn, om er een Christelijke Hoogeschool te stichten. Er is een tijd om te zaaien en een tijd om te oogsten, en er zal heel wat meer gearbeid moeten worden om het Christelijk element in de Indische maatschappij het overwicht te verschaffen, voordat men finantiel en intellectueel sterk genoeg is, om een Christelijke Universiteit op te richten.

Blijkbaar wil men dus bij deze Universiteit een neutraal standpunt innemen. Wat deze neutraliteit in werkelijkheid beteekent, leert de geschiedenis onzer Nederlandsche Hoogescholen genoegzaam. En er behoeft wel geen twijfel over te bestaan, dat in Indië deze neutraliteit praktisch neer zal komen op een propaganda van het modernisme. Bovendien, zulk een Universiteit zou niet compleet zijn zonder een Theologische faculteit. En hoe zou deze Theologische faculteit er moeten uitzien, dat Gereformeerden, Roomschen, liberalen en heidenen saam haar steunen kunnen?

Natuurlijk zal dit alles wel te voren overwogen zijn. Men gaat geen toren bouwen zonder eerst de kosten berekend te hebben. Te meer benikt het ons daarom, iets naders van deze plannen te vernemen. Wellicht wil een der broeders uit Indië ons licht over dit vraagstuk ontkennen.

De Nieuwe Rotterdammer bevatte deze dagen een klacht over den achteruitgang der schoolbevolking aan de openbare scholen te Amsterdam.

Het hoogtepunt der bevolking bereikte de openbare school in 1904, toen er 67 992 leerlingen waren; maar sinds trad een daling in, en December 1909 bedroeg het getal slechts 63 302, zoodat de openbare school met 4690 leerlingen achteruitging. De bevolking der bijzondere school daarentegen, die vóór dien tijd vrijwel stationair was, nam sinds 1902 met 1200 leerlingen toe. Het gevolg van dezen achteruitgang in het getal leerlingen is, dat telkens openbare scholen gesloten moeten worden. In twee jaar tijds daalde het getal openbare scholen met tien; in 1910 moesten twee openbare scholen verdwijnen, en thans is 1911 nauwelijks begonnen, of weer komt de treurnare, dat een openbare school wegens gebrek aan leerlingen zal gesloten worden.

Wel zoekt de Nieuwe Rotterdammer zich te troosten over diesen achteruitgang der openbare school met de opmerking, dat het aantal geboorten in Amsterdam eveneens regelmatig afneemt; het daalde zelfs in de laatste jaren met 10 procent; en het getal kinderen, dat de school bezoeken kan, moet dien verlies der openbare. Wil men dus niet tot de conclusie komen, dat het aantal geboorten in de gezinnen die aan de bijzondere school hechten, zoveel grooter is dan in de gezinnen die voor de openbare school kiezen, dan moet men wel aannemen, dat de sympathie voor de openbare school afneemt en die voor de bijzondere school wint.

Dat dit verschijnsel voor ons een oorzaak van groote vreugde is, spreekt wel vanzelf. Het scheen langen tijd alsof het christelijk onderwijs, dat elders zoo'n hooge vlucht nam, in de hoofdstad van ons land maar niet tot bloei wilde komen. De concurrentie met het openbare onderwijs is vooral in onze groote steden voor het christelijk onderwijs dubbel zwaar. Des te meer geeft het ons daarom moed, dat thans na jarenlange worsteling een omkeer ten goede in de verhoudingen begint te komen.

Oogenblik heeft daartoe bijgedragen, dat het gevaarlijke karakter der openbare school steeds duidelijker in het licht treedt. Vooral in de hoofdstad is het socialistische element onder de openbare onderwijzers sterk vertegenwoordigd, en de wijze, waarop deze openbare onderwijzers optreden, droeg vaak zulk een revolutionair karakter, dat de burgerij wel van de openbare school vervreemden moest. Maar niet minder is deze vooruitgang van de christelijke school daaraan te danken, dat de Schoolwet-Kuyper haar finantiel zoveel gunstiger positie schonk. Sinds 1904 is de verbetering be-

gonnen. Wel een bewijs, dat het vooral de finantiële druk was, die de ontwikkeling der christelijke school belemmerde. Te meer dient er daarom bij de Regeering op aangehouden te worden, dat elke ongelijkheid tusschen de openbare en de bijzondere school verdwijne. Die ongelijkheid blijft bestaan, zoodat de openbare school uit de gemeentekas zooveel hooger subsidie ontvangt, dan het Rijk aan de christelijke school uitkeert. Hier ligt dan ook het moeilijke probleem, dat in de naaste toekomst moet worden opgelost. Eerst als er volkomen rechtsgelijkheid is gekomen tusschen de openbare en de bijzondere school, zal de strijd met eerlijke wapenen kunnen gestreden worden. Dan zal het volk vrij kunnen kiezen, aan welke school het de opvoeding zijner kinderen wil toevertrouwen. En dan zal het blijken, dat het hart van ons volk niet aan de openbare, maar aan de christelijke school verkleefd is.

De Evangelisch-Luthersche gemeente van 's-Hertogenbosch heeft het eerst gebruik gemaakt van de bevoegdheid, door de Synode der Kerk in 1910 geschonken, om ook vrouwelijke lidmaten tot leden van den Kerkeraad te benoemen. Drie vrouwen werden gekozen in de colleges van ouderlingen, diakenen en kerkmeesters, en ze werden deze dagen in een openbare godsdienstvereeniging bevestigd.

Zoo ziet men, waartoe deze beweging leidt.

Eerst wordt alleen het passieve stemrecht voor de vrouw gevraagd. Straks moet ze ook het recht hebben, om tot ambtsdrager gekozen te worden. En dan doet ze glorieuslijk haar intrede in den kerkeraad.

Of de gemeente te 's-Hertogenbosch nu een vrouwelijke ouderling, een vrouwelijke kerkmeester en een vrouwelijke diaken koos, meldt de berichtgever niet. Vermoedelijk zal de buit wel gelijkelijk over de drie colleges verdeeld zijn. Er ontbreekt alleen nog maar aan, dat naast den mannelijken domine nu ook een vrouwelijke collega gekozen wordt. Dit zal echter in de Evangelisch-Luthersche Kerk wel niet meer dan een kwestie van tijd zijn. Wie alle andere ambten voor de vrouw openstelt, kan haar van het leeraarschap niet buitensluiten. En heeft het modernisme in de Luthersche Kerk deze gelijkheid van man en vrouw eenmaal doorgevoerd, dan zal het ook in de Hervormde Kerk wel dezelfde rechten aan de vrouw schenken.

Te meer is het daarom plicht, voor wie nog aan de beginselen van Gods Woord vasthoudt, om principieel tegen deze beweging partij te kiezen. Wie hier begint met half toe te geven, is straks geen meester meer om den wassenden stroom te keeren.

Vooral nu op politiek en sociaal gebied de neiging zoo sterk is, om het door God gestelde onderscheid tusschen man en vrouw uit te wischen, heeft de Kerk van Christus dubbel toe te zien, dat ze de ordinantie Gods handhaaft. Christus heeft geen vrouwen, maar mannen tot zijn Apostelen gekozen, en de Apostelen hebben mannen en geen vrouwen tot opzieners en leeraars der gemeente aangesteld. Alleen op het gebied der diaconale armenzorg kent de Schrift aan de vrouw een plaats toe als hulpe, maar niet in het regeerambt. En de Kerk van Christus gaat alleen dan veilig, wanneer ze niet door den waan van een daad, maar door de ordinantie van Gods Woord zich leiden laat.

Niet zonder bevreemding is in Holland de tijding uit Indië vernomen, dat onder leiding van Dr. Wiers, onzen ijerigen predikant te Batavia, Zondag 27 November j.l. te Temanggoog een nieuwe Kerk is gesticht, die zich de Indische Algemeene Christelijke Kerk noemt, en dat de door deze gemeente gekozen leeraar, de heer R. J. Horstman, door hem als predikant bevestigd werd. Dit bericht, dat door *De Basuin*, het Christelijk weekblad voor Ned.-Indië, overgebracht werd, scheen zoo ongelooflijk, dat men eerst nadere bevestiging en toelichting wilde afwachten, voordat men een juist oordeel kon vellen.

Thans, nu *De Getuige* deze nadere mededeelingen ons bracht, kan omtrent de juistheid der mededeelde feiten wel geen twijfel meer bestaan, want Dr. Wiers heeft in een reeks artikelen: *Hoe uit de Schijnkerk de Kerk geboren wordt*, zijn standpunt in deze zaak breedvoerig uiteengezet.

Dr. Wiers betoogt in deze artikelen, dat de Indische staatskerk moeilijk als een werkelijke Kerk kan beschouwd worden, omdat ze feitelijk een staatscreatuur is, dat elk kenmerk van een christelijke kerk mist. Het is daarom volgens hem plicht van elk christ-geloovige, die tot deze schijnkerk behoort, met haar te breken en te zorgen, dat er een echte kerk komt. Van de staatscommissie, door de Regeering benoemd om haar voor te lichten, hoe de Indische Kerk tot meerdere zelfstandigheid zou kunnen komen, wacht hij dan ook geen het minste heil. Deze staatscommissie kan, zoo zegt hij, geen Christelijke Kerk stichten omdat de bouwstoffen daarvoor ontbreken, en al haar arbeid is als een regeeringsbevoegdheid met de aangelegenheden der Kerk reeds van te voren veroordeeld.

Reeds hiertegen kan de bedenking worden ingebracht, dat het niet wenschelijk schijnt, wanneer een Christelijke regeering een poging wil wagen om de Indische Kerk te reorganiseren, reeds vooraf over dezen arbeid den staf te breken. Zeker is het vraagstuk, waarover de Regeering geplaatst is, zeer moeilijk en ingewikkeld, en het zal de vraag wezen, in hoeverre een goede oplossing gevonden kan worden. Maar het ware toch voorzigtiger geweest eerst de voorstellen der commissie af te wachten, voordat men tot zelfstandige maatregelen

overging. Juist het onttrekken aan de Indische Kerk van de elementen, die daar nog een beslist christelijk standpunt innemen, zou de taak de Regeering niet weinig kunnen verzwaken. Al is het toch volkomen waar, dat de Regeering geen tempel kan bouwen, wanneer de levende steenen ontbreken, gelijk Dr. Wiers zegt, daaruit volgt toch zeker niet, dat men beginnen moet met uit den puinhoop de „levende steenen“ weg te halen, juist nu de Regeering beproeven wil den tempel te herstellen.

Het vraagstuk is dan ook niet zoo eenvoudig, als Dr. Wiers het hier voorstelt. De Indische Kerk is niet een staatscreatuur dat zoo maar uit de lucht is komen vallen, maar ze heeft een historischen achtergrond. Er is in Indië onder de Oud-Indische Compagnie eeuwenlang een Kerk geweest, die het karakter eener Christelijke Kerk vertoonde, op den grondslag der Gereformeerde belijdenis stond en met de Gereformeerde Kerken in Nederland in het nauwste verband stond. Koning Willem I heeft deze Kerk met de Luthersche Kerk saamgesmolten en haar tegelijk geheel onder de macht der Regeering gebracht, zoodat van een zelfstandig bestaan dezer Kerk al zeer weinig overbleef. Maar hoezeer ze dienengevolge steeds meer verbasterde van wat naar onze opvatting een Gereformeerde Kerk behoort te wezen, en ze op menige plaats tengevolge van de moderne prediking zelfs nauwelijks meer een Christelijke Kerk kan genoemd worden, toch mag ze daarom niet in haar geheel als een „schijnkerk“ worden gequalificeerd. Er leeft in haar nog altoos een historisch verleden na, en op die plaatsen, waar een geloovig predikant de gemeente weer leidde, kwam het Christelijk karakter weer meer tot zijn recht. De vraag is daarom of de Regeering, die de Indische Kerk in deze moeilijkheid bracht, geen poging dient aan te wenden, om de Kerk weer hare zelfstandigheid terug te geven, ten einde juist daardoor aan de Christelijke elementen in haar midden de gelegenheid te bieden, tot herstel van de Christelijke Kerk te komen. Neemt men nu deze Christelijke elementen uit de Indische Kerk weg, dan blijft er niet anders over dan het moderne gedeelte en zal de zelfstandigmaking der Indische Kerk er juist toe leiden, dat deze Kerk geheel in moderne handen komt.

Intusschen kunnen we ons voorstellen, dat Dr. Wiers, die op een ander standpunt staat, de historische continuïteit niet erkent en in de Indische Kerk niets dan een „schijnkerk“ ziet, die op den naam van Kerk geen aanspraak heeft, de geloovigen aanraadt om met deze schijnkerk te breken en te zorgen, dat ze tot institueering van een nieuwe Christelijke Kerk komen. Een toestand als waarin de Indische Kerk verkeert, is zoo uitzonderlijk, dat een absoluut oordeel hier niet is te vellen en verschil van gevoelen in dit opzicht over en weer te dragen is. Geheel anders echter staat het met de vraag, of de weg, dien Dr. Wiers aanwijst aan deze geloovigen, ook metterdaad gewenscht is; en waar deze vraag voor de toekomst van Indië van zoo hoog belang is, zullen we daarop een volgend maal nog nader ingaan.

Het voorstel van Dr. Lindeboom van Gorkum inzake de wijziging der proponenten-examens is door den Kerkeraad van Gorkum overgenomen en ter classicale vergadering gezonden.

Het luidt aldus:

De Classis spreke de wenschelijkheid uit, dat van het peremptoir examen het onderzoek in Dogmatiek en Exegese worden afgenomen, en de beschikbare tijd gelijkelijk verdeeld voor de overige vakken; (met dien verstande echter, dat zoo er tusschen het praeparatoir en het peremptoir examen van den candidaat een tijdruimte valt langer dan een jaar, het onderzoek in Dogmatiek en Exegese wel plaats hebben zal) alsmede dat het praeparatoir examen voortaan worde bijgewoond door Deputaten der Particuliere Synode.

Bij het onderwijs op onze scholen is wel een der voornaamste hulpmiddelen de plaat, waardoor aan den leerling een klare en duidelijke voorstelling gegeven wordt van hetgeen de meester bij de les behandelen wil.

Het hoog belang van dit aanschouwelijk onderwijs is dan ook in later tijd beter ingenien, en men heeft zijn best gedaan dit leermiddel meer algemeen toe te passen en tot hooger peil op te voeren. Terwijl vroeger de wanden onzer schoollokalen naakt en leeg waren en het zwarte bord alleen afwisseling bracht, kan men thans geen school bezoeken, of de wanden zijn bedekt met tal van platen, die een lust zijn voor het oog en een sieraad voor de school. Vooral de nieuwere platen van plant-, dier- en aardrijkskunde munten uit door getrouwe afbeelding der natuur, door zachte kleurentinten en keurige uitvoering. Men behoeft ze slechts te vergelijken met de houterige afbeeldingen en schreeuwerig gekleurde prenten van een vroegere periode, om te zien, welke reusveranderingen de lithografie op dit gebied heeft gedaan.

Te meer viel daarom het feit op, dat de school voor het onderwijs in de vaderlandsche geschiedenis zich nog altoos behelpen moest met een stel platen uit de oude doos, die bij deze nieuwerwetische platen al te sonderling afstaken en meer een beleediging waren voor den goeden smaak, dan een aesthetisch genot. Aan de hooge betekenis, die juist het onderwijs in onze vaderlandsche historie heeft, werd daardoor tekort gedaan. Het had den schijn, alsof de kennis der natuur er meer op aan kwam dan die van de geschiedenis van ons volk. De heeren J. W. de Jongh, hoofd eener openbare school te 's-Gravenhage, en H. Wagenvoort, hoofd eener Christelijke

school verdr school denis wordt forma op e zijn a stuk reeds eisch Wolte een a kerij elk d gevoe het t plaat kenis van d krigge men geld. onze c In aandac van d 1619. verschi zeker kan oo en Cat is geno de sch Dordtsc en die De frist schilder persone zelfs ve Ook Wagenv mogelij teekenis voorafge stranten uitkome werker moment, Synode deze pla der Syno der besluit zitting Blijkbaar mede de 24 April de Synod 1382: zit Synode o uitgespro of gevoel daan in 1619 ge onnauwke er wel g heer W plaat zich Weyts e heeft geh op blz. 2 ieder dui zich op der Synod de gedaa kan men i juist is o houden. N stranten 14 Januar niet meer werden d zitplaatsen de schilde de zitting, oordeeld niet tegen en andere heer Wag had geste Dordtsche jongste we blijkbaar i de Acta d niet onder heeft. Al i schets geen, eenige gewenscht

Dr. P. D. leeraar te I Haarlem. De

„Geen ster moet men, wing van de Dat heb I gezien, al hel dat het mate verminderd i Verwerkt nie een handboek den elegante „door naden proefde denk, aan MANTENS lezing van spaarzaamlijk gemaakt is, gelerde noten style facile w stapel.

Dese vorm uitgaat, zeker uit een oog onbedenkelij, dat Her C ETHIKA niet is immers nie ten, maar o bestemd — i nader toelicht het niet gen vak-problemen 690 vrij beel